

KRONIEK

dusdanig van eerstaf heeft gehuldigd. Men rekende het Toussaint eenigszins als een tekort aan, dat hij zich zoo weinig gaf; dat hij, ook in zijn scheppenden arbeid, zoo op afstand bleef; dat zijn voornaamheid, zijn distinctie mildheid, warmte uitsloten. Anton van Duinkerken schreef reeds over de koelheid van het proza van Toussaint en bracht, als bewijs, een bladzijde naar voren van zomerwarmte bij Toussaint en een van dezelfde zomerwarmte uit *De Oogst*, van Streuvels. Het voorbeeld was goed gekozen, het overtuigde. Maar in *Geur van Bukshout*, nu, toont zich plotseling de mensch Toussaint in zijn bijna volledige naaktheid. Deze mensch is ook een voor het proza zeer gevoelig kunstenaar, die bij Van Deyssel heeft geleerd hoe het hoort en bij denzelfden Van Deyssel hoe het niet moet zijn. *Geur van Bukshout* is een journaal, niet een litterair scheepsjournaal, maar het journaal van een mensch, die denkt, ziet, overweegt en napeinst. Van belevenissen der ziel is dit boek de belijdenis. Met de jeugdherinneringen van N. E. Fonteyne is *Geur van Bukshout* een van de eerste boeken met memoires door Vlaamsche auteurs geschreven. Ik waardeerde hoogelijk den letterkundige Toussaint — in *Geur van Bukshout* treedt mij een wijs, eenzaam, oprecht mensch en oprecht kunstenaar tegemoet; maar omdat in dit boek het accent onmiddellijk valt op den mensch is mij dit boek het liefst, zou ik zeggen, van de geschriften van Toussaint. Ik vermoed dat Toussaint hierom afwijzend glimlachen zal; immers, boeken vindt hij het belangrijkste, omdat boeken aan invloed eeuwig zijn; vervolgens komen bij hem in rang van belangrijkheid de feiten, omdat feiten stonden van eeuwigheid zijn en tenslotte de

mensch, omdat de mensch, al moet hij voor den medemensch een voorwerp van geduldige observatie wezen, toch als eeuwig noch belangrijk te beschouwen is. „De hond ook stelt in zijn vlooiën belang”, voegt Toussaint daaraan plebeïsch toe. Ik wil opmerken, dat het de mensch is, die de boeken schrijft met feiten en stonden, waaruit hij iets van de eeuwigheid heeft gemeend te kunnen puren. En dus staat de mensch aan het begin. Het is echter waar, het is oude schrijversdroom geheel opgelost te worden in het Werk, zoodat alleen dit Werk zou blijven. . . .

Een boek als *Geur van Bukshout* rafelt men niet uit elkaar. Men heeft het niet eens te aanvaarden, noch te verwerpen: immers, het is de biecht van een bijzonder mensch met uiterst gevoelig kunstenaarsschap; een mensch vol schroom, soms lijdend onder zijn isolement en dan met graagte luisterend naar een volksdeuntje, daarbij afkeerig van iedere gemeenzaamheid; het is de biecht van een verfijnd, gecultiveerd mensch wiens geest slechts behagen vindt in de Schoonheid van den Eeuwigen Geest, een mensch noch overdreven optimist, noch overdreven pessimist, met gelaten wijsheid aanvaardend wat het Lot met hem voorheeft. Men kan tegenover zulke levenshouding, tegenover zulke conceptie van geest en ziel een andere houding, een andere conceptie aankleven, maar wie *Geur* leest zal met vreugde erkennen, dat het een sprookje moet heeten Toussaint uitsluitend als een literator of een ietwat precieus meneer te beschrijven.

Marnix Gijsen, *Peripatetisch Onderzoek*. De Standaard, Antwerpen.

Marnix Gijsen, eens de dichter van *Het Huis*, is er toe overgegaan een aantal van de kro-